



Õiguskantsler

Anneli Errit
direktor
Tallinna Tehnikagümnaasium
tehnika@tehnika.edu.ee

Teie nr
Meie 19.02.2024 nr 7-5/231698/2401024

Õpilaste koolimajast lahkumise kord

Lugupeetud direktor

Õiguskantslerilt küsiti, kas Tallinna Tehnikagümnaasium tegutseb õiguspäraselt, nõudes gümnaasiumiõpilastelt õppe- või vahetunni ajal koolimajast väljumiseks tõendi esitamist. Paberil tõendi, millele on märgitud koolihoonest lahkumise põhjus, saab välja anda klassijuhataja, direktor, õppejuht või kooliõde ning õpilane peab selle esitama garderoobitöötajale riiete kättesaamiseks ja turvatöötajale majast väljumiseks.

Kuigi koolil on kohustus tagada õpilase turvalisus ja tervise kaitse, ei saa kool ise otsustada õpilaste liikumisvabaduse piiramise üle. Põhiseaduse järgi tohib liikumisvabadust piirata ainult siis, kui selleks on seaduslik alus ([Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) § 34).

Seadus lubab koolidel turvalisuse ja järelevalve eesmärgil piirata põhikooliõpilaste koolimajast ja kooli territooriumilt lahkumist ([põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse](#) (PGS) § 44 lg 7), kuid mitte gümnaasistide koolist lahkumist. Mõistagi on koolil õigus kontrollida õpilaste, sealhulgas gümnaasiumiõpilaste koolimajja sisenemist ja sealt lahkumist, näiteks paludes neil end tuvastada õpilaspiletiga või muul viisil.

Tõendi esitamise kohustust sellisel viisil, nagu Tallinna Tehnikagümnaasium on kehtestanud, tuleb pidada koolimajast lahkumise piiramiseks, mida gümnaasiumiõpilaste suhtes rakendada ei tohi. Sisuliselt tähendab see kohustust põhjendada koolimajast lahkumist ja küsida selleks luba. Vahetunni ajal koolimajast väljas käimist ei pea gümnaasiumiõpilased seaduse kohaselt põhjendada. Samuti ei pea gümnaasist koolilt luba küsima, kui tal on vaja koolipäeva jooksul mõnest tunnist puududa.

Mõistetav on, et kool soovib ette teada, kas õpilane tunnist puudub või mitte. Seadusega kooskõlas olevaks võib pidada lahendust, mille kohaselt gümnaasiumiõpilased või nende vanemad võimaluse korral koolile puudumisest ette teatavad. Üksteisest lugupidav vastutustundlik käitumine on osa õpilasi ja koolitöötajaid toetavast koolikeskkonnast (vt ka õiguskantsleri [soovitust puudumisest teavitamise kohta](#))

Kohustuslik tõendi nõudmine gümnaasiumiõpilastelt ei ole seadusega kooskõlas (vt ka [õiguskantsleri soovitus kooli kodukorra kohta](#)). Soovitan Teil üheskoos kooliperega otsida

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

lahendus, mis arvestab kooli eripära, kuid ei piira gümnaasiumiõpilaste (nii alaealiste kui ka täisealiste) koolist lahkumist koolipäeva jooksul. Vastavalt tuleks muuta ka kooli kodukorda.

Kinnitasite, et kooli juhtkond, õpilaskogu esindus ja hoolekogu arutavad aprillikuu koolivaheajal kooli kodukorra muutmist.

Palun andke 31. maiks 2024 tagasisidet soovitusel järgimise kohta.

Õpilaste koolimajast lahkumine

1. Tallinna Tehnikagümnaasiumi [kodukorra](#) punktis 1.4 on kirjas, et õpilane võib õppepäeva jooksul ehk tundide ja vahetundide ajal lahkuda koolist klassijuhataja, meditsiiniõe või direksiooni liikme kirjalikul loal.

2. Selgitasite õiguskantsleri nõunikule, et kooli kodukord näeb koolimajast lahkumise kohta kõigile õpilastele ette ühesugused reeglid, sest nad kõik õpivad ühes õppehoones. Märkisite, et I kooliastme õpilased esitavad koolimajast lahkumisel üldjuhul õpilaspäevikusse kirja pandud sooviavalduse, mille on allkirjastanud lapsevanem ja üle vaadanud klassijuhataja. II–IV kooliastme õpilastel lubatakse koolimajast lahkuda siis, kui neil on klassijuhataja, kooli meditsiiniõe, õppejuhi või direktori allkirjaga tõend, millel on kirjas õpilase nimi ning lahkumise kellaaeg, kuupäev ja põhjus. Tõend peab olema paberil ning see tuleb esitada garderoobitöötajale riiete kättesaamiseks ja kooli turvatöötajale hoonest väljumiseks.

3. Õiguskantsleri nõunike külaskäigul selgitasite veel, et ühesugused reeglid on kehtestatud laste turvalisuse huvides, samuti aitavad need tagada korda ja tundides osalemist. Kuigi õpilased kasutavad koolimajja sisenemiseks ja sealt väljumiseks digitaalset õpilaspiletit, on vaja kontrollida ka seda, miks õpilane koolimajast õppetunni või vahetunni ajal lahkub. Kuna ühes majas õpivad koos mitme kooliastme õpilased, võib erinevate reeglite kehtestamine tekitada segadust. Samuti võib turvatöötajal olla keeruline kontrollida, kas lahkuda sooviv õpilane on gümnaasiumi- või põhikooliõpilane. Selgitasite, et kui kõik õpilased tohiksid soovi korral vahetundide ajal õue minna, võib see tekitada probleeme riiete ja jalanõude kättesaamisega, sest kõik garderoobid asuvad ühel korrusel. Kui aga õpilased lubataks kooli välisjalatsitega, teeks see koolimaja põrandad poriseks. Kinnitasite, et kehtiv kord toimib hästi ja pole seni probleeme tekitanud.

4. Koolil tuleb tagada õpilaste (nii põhikooli- kui ka gümnaasiumiõpilaste) koolis viibimise ajal nende vaimne ja füüsiline turvalisus ning tervise kaitse (PGS § 44 lg 1). Samuti on koolil kohustus tagada vägivalla ennetamiseks järelevalve õpilaste üle koolis kogu õppepäeva vältel. Ruumide ja territooriumi kasutamise peab võimaluse piires korraldama selliselt, et see aitaks ennetada õpilaste ja koolitöötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustava olukorra tekkimist (PGS § 44 lg 4).

5. Seadus annab koolile õiguse kontrollida õpilaste (nii põhikooli- kui ka gümnaasiumiõpilaste) koolimajja või kooli territooriumile sisenemist ja sealt lahkumist, kui see on vajalik õpilaste ja koolitöötajate turvalisuse tagamiseks ja piiratud teovõimega õpilaste järelevalve tagamiseks (PGS § 44 lg 7).

6. Kontroll võib näiteks seisneda selles, et koolimajja või kooli territooriumile sisenedes ja koolist väljudes peab õpilane end identifitseerima: näitama turvatöötajale õpilaspiletit või kasutama mõnd automaatset süsteemi. Sel juhul on koolil ülevaade, kes on koolimajas või kooli territooriumil. Selline ülevaade aitab ära hoida ohtlikke olukordi ja tagada nii koolis viibivate õpilaste kui ka

töötajate turvalisuse (nii ei saa koolimajja siseneda võõraid inimesi). Õpilaste liikumise kontrollimine võimaldab ka piiratud teovõimega õpilaste üle valvata.

7. Vaatamata sellele, et koolil on õigus **kontrollida** kõigi õpilaste liikumist, ei ole koolil õigust **piirata** kõigi õpilaste liikumist. Põhiseaduse järgi tohib liikumisvabadust piirata siis, kui selleks on seaduslik alus ([põhiseaduse § 34](#)). Seega ei saa kool ise otsustada, mis klasside õpilaste liikumist piirata, vaid ta peab järgima seadust. Seadus (PGS § 44 lg 7) annab koolile volituse piirata õpilaste lahkumist kooli hoonest või territooriumilt, kuid piiranguid saab kehtestada ainult statsionaarses õppes põhiharidust omandavatele piiratud teovõimega õpilastele.

8. Tõendi esitamise nõuet võib käsitada gümnaasiumiõpilaste koolimajast lahkumise piiramisena, mitte pelgalt liikumise kontrollimisena, mida seadus lubab kõigi õpilaste puhul. Koolimajast lahkumiseks tuleb õpilasel üles otsida kooli töötaja, kellel on õigus tõend välja anda, ning talle koolimajast lahkumist põhjendada. Tõendi andja annab tõendi ja märgib sinna põhjuse, kui ta peab lahkumist põhjendatuks. Nõuetekohase tõendi alusel võib õpilane võtta oma riided garderoobist ning saada turvatöötajalt loa koolimajast väljuda. Pole välistatud, et tõendi andja ei ole õpilase esitatud põhjusega nõus ega anna tõendit koolimajast lahkumiseks. Kohustus eelnevalt kooliga oma puudumine kooskõlastada on sisuliselt kohustus saada koolilt puudumiseks luba. Säärasel loal (tõendil) ei ole seaduse kohaselt õigusjõudu.

9. Teisisõnu tähendab see, et gümnaasiumiõpilasel tuleb õppetundidest puudumisest koolile teada anda. Seadus ei ütle otsesõnu, millal gümnaasiumiõpilased enda puudumisest teatama peavad. Seadus reguleerib vaid seda, et koolikohustuslikud õpilased peavad enda puudumisest teatama hiljemalt õppest puudumise esimesel päeval (PGS § 36 lg 1; vt õiguskantsleri [soovitust puudumisest teavitamise kohta](#)). Kuigi seadus lubab koolil kehtestada puudumisest teavitamise korra (PGS § 35 lg 3), ei saa pidada põhjendatuks kooli kehtestatud nõuet, et gümnaasiumiõpilased peavad põhjendama õppest puudumist ette. Selline nõue on kõnealusel juhul vastuolus ka kooli enda [kodukorra](#) ühe teise nõudega (p 7.3), mille järgi on lapsevanem kohustatud teavitama klassijuhatajat lapse puudumisest õppepäeva jooksul.

10. Kooli kodukorras on lubatud kehtestada reegel ehk n-ö viisakuskokkulepe, mille kohaselt annab gümnaasiumiõpilane üldjuhul koolile teada, kui ta koolimajast lahkub ja seetõttu järgnevatest õppetundidest puudub. Niisugune reegel võib olla mõistlik, sest nii austatakse ka õpetaja tööaega. See on vajalik näiteks juhuks, kui õpetaja vajab tunni ettevalmistamiseks infot, mitu õpilast täpselt tunnis osaleb. Õpetaja ei jää sellisel juhul puuduvat õpilast asjatult ootama.

11. Vahetunni ajal koolimajast väljas käimist ei pea gümnaasiumiõpilased seaduse kohaselt põhjendama. Mõistagi on aga koolil õigus kontrollida õpilaste, sh gümnaasiumiõpilaste koolimajja ja sealt välja liikumist, näiteks paludes neil end tuvastada õpilaspiletiga või muul viisil (PGS § 44 lg 7).

12. Kuigi on mõisteta, et koolil on kergem rakendada eri vanuses õpilaste suhtes ühesuguseid reegleid, ei anna seadus koolile õigust kohaldada gümnaasiumiõpilastele reegleid, mis lähevad vastuollu seadusega. Seadus annab õiguse liikumisvabaduse piiramiseks õppeastme alusel (kas laps õpib põhikoolis või gümnaasiumis), mitte õpilase vanuse järgi. Gümnaasiumis õppimine on vabatahtlik. Järelikult peab kool kasutama muid meetmeid, kui ta soovib tagada, et gümnaasistid osaleksid tundides ega puuduks koolist mõjuva põhjuseta. Võib eeldada, et gümnaasiumiõpilased tulevad kooli ja lahkuvad koolist iseseisvalt ning tegutsevad suurema osa päevast ilma täiskasvanu järelevalveta.

13. Palun Tallinna Tehnikagümnaasiumil muuta kooli kodukorda ja praktikat nii, et see oleks kooskõlas seadusega.

14. Küsimust tuleks arutada ka õpilaste endiga, sest otsus puudutab neid otseselt. Seadus ütleb, et lahenduse otsimisel tuleb juhinduda sellest, mis on laste huvides parim ning enne lapsi puudutavate otsuste tegemist tuleb ära kuulata ka laste arvamusi ([lastekaitse seaduse](#) § 21). Lisaks nõuab seadus, et kodukorra muudatuste kohta peab saama oma arvamust avaldada ka õpilasesindus (PGS § 68 lg 2).

Vahetundide ajal liikumine ja värskes õhus viibimine

15. Avalduse lahendamisel kerkis veel küsimus, kas põhikooli- ja gümnaasiumiõpilased saavad vahetunni ajal piisavalt liikuda ja värskes õhus viibida. Aktiivne liikumine vahetunni ajal aitab suurendada õpilaste liikumisaktiivsust ning on kasulik laste ja noorte füüsilisele ja vaimsele tervisele (vt [viiteid teadusuuringutele](#) programmi Liikuma Kutsuv Kool veebilehelt).

16. Eesti õpilased ei liigu nii palju, kui nad peaksid. [Maailma Terviseorganisatsiooni suuniste kohaselt](#) tuleks lastel liikuda päevas keskmiselt vähemalt 60 minutit. [Viimaste andmete järgi](#) liigub piisavalt ehk vähemalt 60 minutit päevas üksnes 43 protsenti Eesti 1.–9. klassi õpilastest. Iga päev käib vabal ajal õues ainult 7–11 protsenti 10–17-aastastest Eesti lastest ja noortest.

17. Seadus ei nõua, et koolid peaksid võimaldama õpilastel vahetunni ajal õue minna. Vahetundide sisustamine ja õues käimise võimalused sõltuvad paljuski koolimajast, õpilaste arvust ja vanusest ning mitmest muust asjaolust (nt sellest, kas koolil on piiratud õueala).

18. Uuringud näitavad, et koolil on võimalik laste liikumisaktiivsust siiski päris palju mõjutada. Näiteks on leitud, et aktiivsed vahetunnid aitavad suurendada õpilaste liikumisaktiivsust koolipäeva jooksul.¹ Samuti on kindlaks tehtud, et õuevahetundide ajal liiguvad lapsed kaks korda rohkem kui koolimajas sees olles.²

19. Tallinna Tehnikagümnaasium osaleb [tervist edendavate koolide liikumises](#). Koolimajas on võimalik mängida lauatennist ja teisipäeviti korraldatakse tantsuvahetunde. Kevaditi või sügiseti on sooja ja kuiva ilma korral lubatud õpilastel ka vahetundide ajal õue minna. Siis käivad koos õpilastega õues ka korrapidajaõpetajad. Õpetajad saavad korraldada oma klassi õpilastele õuetunde. Samas ei saa Tallinna Tehnikagümnaasiumi õpilased üldjuhul vahetunni ajal kooli õuealale minna.

20. Õpilaste aktiivsuse ja värskes õhus viibimise soodustamine eeldab pikaajalist ja läbimõeldud eeltööd (vt nt [Liikuma Kutsuv Kool](#) programmi tutvustust ja sellega liitunud koolide kogemusi). Soovitan Teil õpilaste, lapsevanemate ja tervist edendava kooli liikumise raames asutatud tervisenõukoguga arutada, kuidas saaks kool innustada eri vanuses õpilasi koolipäeva jooksul

¹ [Liikuma Kutsuv Kool](#). Viited teadusuuringutele: H. E. Erwin *et al.* (2014). Impact of recess interventions on children's physical activity: A meta-analysis. A. Gastona *et al.* (2016). Sitting on a stability ball improves attention span and reduces. J. N. Larson *et al.* (2014). Youth physical activity and enjoyment during semi-structured versus unstructured school recess.

² G. M. Lemberg *et al.* (2023). [School Children's Physical Activity and Preferred Activities during Outdoor Recess in Estonia: Using Accelerometers, Recess Observation, and Schoolyard Mapping](#).

rohkem liikuma ja värskes õhus olema. Kinnitasite, et kooli juhtkond ja tervisenõukogu on seda teemat juba arutanud ning plaanite kohtuda õpilaskoguga märtsikuu esimesel nädalal.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Tallinna Haridusamet